

Judecător Viorel Terzea

NOUL COD CIVIL ADNOTAT

CU DOCTRINĂ ȘI JURISPRUDENȚĂ

Editat de S.C. Universul Juridic S.R.L.

Copyright © 2014 S.C. Universul Juridic S.R.L.

Toate drepturile asupra prezentei ediții aparțin

S.C. Universul Juridic S.R.L.

Nicio parte din acest volum nu poate fi copiată fără acordul scris al S.C. Universul Juridic S.R.L.

NICIUN EXEMPLAR DIN PREZENTUL TIRAJ NU VA FI COMERCIALIZAT DECÂT ÎNSOȚIT DE SEMNĂTURA ȘI ȘTAMPILA EDITORULUI, APLICATE PE INTERIORUL ULTIMEI COPERTE.

**Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
TERZEA, VIOREL**

Noul Cod civil adnotat cu doctrină și jurisprudență /
Viorel Terzea. - Ed. a 2-a, rev. - București : Universul Juridic,
2014

2 vol.

ISBN 978-606-673-301-4

Vol. 1 : (art. 1-1.163). - Bibliogr. - Index. - ISBN
978-606-673-285-7

347(498)

REDACȚIE: tel./fax: **021.314.93.13**
tel.: **0732.320.665**
e-mail: **redactie@universuljuridic.ro**

DEPARTAMENTUL telefon: **021.314.93.15; 0733.673.555**
DISTRIBUȚIE: tel./fax: **021.314.93.16**
e-mail: **distributie@universuljuridic.ro**

www.universuljuridic.ro

**COMENZI ON-LINE,
CU REDUCERI DE PÂNĂ LA 15%**

Judecător Viorel Terzea

NOUL COD CIVIL ADNOTAT

CU DOCTRINĂ ȘI JURISPRUDENȚĂ

VOL. I (art. 1-1.163)

EDIȚIA A II-A

Universul Juridic

București

2014

ABREVIERI

<i>adde</i>	a se adăuga	D.C.C.	Decizia Curții Constituționale
alin.	alineat	D.L.	Decret-Lege
<i>apud</i>	citat după	<i>Digesta</i>	<i>Corpus Juris Civilis</i>
art.	articol	Dreptul	Revista „Dreptul”
BC	Buletinul Casației	ed.	ediție
BCA	Buletinul Curților de Apel	Ed.	Editura
B. Of.	Buletinul Oficial, Partea I	<i>eod. loc.</i>	<i>eodem loco</i> („în același loc”)
BJ	Buletinul Jurisprudenței	<i>et alii</i>	și alții (altele)
c.	contra	ex.	(de) exemplu
Cas.	Casație	etc.	<i>et caetera</i> („și celelalte”)
C. aer.	Codul aerian	LPA	Legea nr. 71/2011 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 287/2009 privind Codul civil
C. civ.	Codul civil		
C. civ. elv.	Codul civil elvețian (francez)	fr.	francez
(fr.) (it.) (Q.)	(italian) (Québec) etc.	g.	german
C. com.	Codul comercial	H.G.	Hotărârea Guvernului României
CD	Culegere de Decizii	HCM	Hotărârea Consiliului de Miniștri
CEDO	Curtea Europeană a Drepturilor Omului (Strasbourg)	<i>ibidem</i>	în același loc
c.f.	cartea funciară	<i>idem</i>	același autor
C. fam.	Codul familiei	<i>i.e.</i>	id est, „adică”
CJ	Revista „Curierul Judiciar” – serie nouă	<i>infra</i>	mai jos
CJCE	Curtea de Justiție a Comunităților Europene (Luxembourg)	I.C.C.J.	Înalta Curte de Casație și Justiție
CJUE	Curtea de Justiție a Uniunii Europene	JN	Revista „Justiția Nouă”
C. mun.	Codul muncii	Jud.	Judecătoria
Convenție	Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale (Convenția europeană a drepturilor omului)	L.	Lege
C. pen.	Codul penal	<i>loc. cit.</i>	locul citat
C. pr. civ.	Codul de procedură civilă	LP	Revista „Legalitatea populară”
C. pr. fisc.	Codul de procedură fiscală	M. Of.	Monitorul Oficial al României, Partea I
C. pr. pen.	Codul de procedură penală	n.a.	nota autorului
Cass. fr. (it.)	Curtea de Casație franceză (italiană)	n.n.	nota noastră (a autorului)
<i>cf.</i>	a se compara cu	nr.	numărul
col. civ.	colegiul civil	NCC	Noul Cod civil
C.A.	Curtea de Apel	O.G.	Ordonanța Guvernului
C.Ar.Com.Int.	Curtea de Arbitraj Comercial Internațional	O.U.G.	Ordonanța de urgență a Guvernului
CC	Curtea Constituțională	<i>op. cit.</i>	opera citată
C.S.J.	Curtea Supremă de Justiție (1990-2003)	p.	pagina
dec.	decizia	pp.	paginile
dec. civ. (pen.)	decizia civilă (penală) etc.	p.n.	paranteza noastră
D.	Decret	par.	paragraful
		<i>passim</i>	în diverse locuri
		pt.	pentru
		pct.	punctul
		Plen TS	Plenul Tribunalului Suprem
		PR	„Pandectele române” – Repertoriu de jurisprudență, doctrină și legislație – serie nouă

PS	Revista „Pandectele săptămânale”	sent. civ. (pen.)	sentință civilă (penală) etc.
RDC	„Revista de drept comercial” – serie nouă	s.n.	sublinierea noastră
RRD	„Revista română de drept”	s. pen.	secția penală
RRDA	„Revista română de drept al afacerilor”	SU	Secțiile Unite
RRDM	„Revista română de dreptul muncii”	<i>supra</i>	mai sus
RRDP	„Revista română de drept privat”	t.	tomul
RA	Revista de Arbitraj	T.	Tribunalul
s. civ.	secția civilă	TCE	Tratatul Comunităților Europene
s. civ.	secția civilă și de proprietate	T. jud.	Tribunalul județean
propr. int.	intelectuală	T. Mun.	Tribunalul municipal
s. com.	secția comercială	T. reg.	Tribunalul regional
s. cont. adm.	secția de contencios administrativ	T.P.I.	Tribunal de première instance
SCJ	Revista „Studii și cercetări juridice”	TS	Tribunalul Suprem
Studia	Revista „STUDIA Universitatis Babeș-Bolyai” – Series Iurisprudentia	urm.	următoarele
		V ^o	verbo (la cuvântul)
		vs.	versus, „contra”
		vol.	Volumul

TITLUL PRELIMINAR
Despre legea civilă

CAPITOLUL I

Dispoziții generale

IZVOARELE DREPTULUI CIVIL

Art. 1. – (1) Sunt izvoare ale dreptului civil legea, uzanțele și principiile generale ale dreptului.

(2) În cazurile neprevăzute de lege se aplică uzanțele, iar în lipsa acestora, dispozițiile legale privitoare la situații asemănătoare, iar când nu există asemenea dispoziții, principiile generale ale dreptului.

(3) În materiile reglementate prin lege, uzanțele se aplică numai în măsura în care legea trimite în mod expres la acestea.

(4) Numai uzanțele conforme ordinii publice și bunelor moravuri sunt recunoscute ca izvoare de drept.

(5) Partea interesată trebuie să facă dovada existenței și a conținutului uzanțelor. Uzanțele publicate în culegeri elaborate de către entitățile sau organisme autorizate în domeniu se prezumă că există, până la proba contrară.

(6) În sensul prezentului cod, prin *uzanțe* se înțelege obiceiul (cutuma) și uzurile profesionale.

BIBLIOGRAFIE: Marius Andreescu, *Principiile dreptului. O abordare filosofică*, în PR nr. 2/2013; Nicolae Brânzan, *Rolul normelor non-juridice în societate*, în Analele Universității „Constantin Brâncuși” din Târgu Jiu, seria Științe Juridice nr. 1/2009, pp. 157-162, disponibil la http://www.utgjiu.ro/revista/jur/pdf/2009-01/12_BRANZAN_NICOLAE.pdf; Dan Chirică, *O privire asupra Noului Cod civil, Titlul preliminar*, în PR nr. 3/2011, pp. 113-139; Dan Chirică, *O privire asupra Noului Cod civil, Titlul preliminar (II)*, în PR nr. 4/2011, pp. 119-137; Dan Chirică, *O privire asupra Noului Cod civil, Titlul preliminar (III)*, în PR nr. 5/2011, pp. 125-181; Pavel Perju, *Considerații generale asupra noului Cod civil (titlul preliminar, persoane, familie, bunuri)*, în Dreptul nr. 9/2009; Titu Ionașcu, *noul Cod civil și soluțiile sale legislative*, în Analele Universității „Constantin Brâncuși” din Târgu Jiu, seria Științe Juridice nr. 1/2009, pp. 93-100, disponibil la http://www.utgjiu.ro/revista/jur/pdf/2009-01/8_IONASCU_TITU.pdf; Ionuț-Florin Popa, *Ierarhia surselor dreptului în noul Cod civil – rolul uzanțelor*, în RRDP nr. 3/2013, pp. 51-65.

DOCTRINĂ

1. „**Cutuma** este în sistemul de drept o sursă subsidiară, în sensul că ea poate fi numai *praeter legem* sau *secundum legem*, neputând contrazice legea (*contra legem*), cu excepția cazului în care aceasta conține norme neimperative. Ea este deci subsidiară, pentru a fi mai exactă, legilor imperative [...]. În ceea ce privește proba cutumei, ea nu este necesară în cazul cutumelor generale, instanța fiind prezumată a le cunoaște. În cazul cutumelor particulare, proba incumbă celui ce a invocat cutuma. Pot fi utilizate orice mijloace de probă. Ceea ce este probat este dreptul obiectiv, de aceea nu trebuie să se facă aplicația normelor procesuale ce restrâng dreptul de a face probe” [I. Dogaru, N. Popa, D.C. Dănișor, S. Cercel, *Bazele dreptului civil. Teoria generală*, Ed. C.H. Beck, București, 2008, pp. 137-138].

2. „În ce privește raportul uzanțelor cu norma imperativă, este de notorietate că nu poate fi considerată izvor de drept decât o practică generală care nu încalcă prevederile legale de la care nu se poate deroga. De aceea, art. 4 trimite la ordinea publică și bunele moravuri în limitarea rolului funcțional al uzanțelor. Cu alte cuvinte, este posibil ca un «obicei», o practică sau chiar un «uz» profesional să nu dobândească și calitatea de uzanță – izvor de drept, deoarece este contrar unei norme imperative (adică încalcă ordinea publică și bunele moravuri astfel cum acestea sunt ocrotite de art. 11 NCC).

În măsura în care uzanța respectivă are semnificație juridică, pentru că ar putea constitui o regulă de drept (adică ar putea fi o uzanță juridică), ea este supusă limitărilor libertății actelor juridice în general [...]. În contextul dreptului internațional privat însă, chestiunea imperativității în fața uzanțelor este ceva mai delicată. În primul rând, pentru că legea aplicabilă raportului juridic poate fi o lege care să permită o anumită uzanță pe care legea română să o interzică (ipoteză în care se pune problema incidenței art. 3.3 și art. 9 din Regulamentul Roma I privind legea aplicabilă obligațiilor contractuale) – rezultatul ar fi că oricum legea română în dispozițiile ei imperative nu ar putea fi ocolită, mai ales dacă forul sesizat este românesc. În al doilea rând, pentru că este posibilă existența unei uzanțe internaționale care să «vexeze» într-o anumită măsură dispozițiile imperative ale dreptului român – caz în care jurisprudența Curții Europene de Justiție în materie va face extrem de discutabilă aplicarea normei imperative române în măsura în care nu este și normă imperativă comunitară, în raport cu o uzanță internațională” [I.-Fl. Popa, *lucr. cit.*, pct. 16].

3. „Uzanțele se aplică și dacă nu au fost efectiv cunoscute de părți. Între condițiile de existență a uzanțelor, ne amintim că există și aceea a cunoașterii lor de către părți. Această cunoaștere are o anumită portanță care este limitată. Astfel, de exemplu, uzanțele comerciale pe piața de capital trebuie cunoscute de participanții la acest tip de comerț. Sensul condiției este acela că o uzanță aplicabilă într-un anumit mediu de afaceri trebuie cunoscută de participanți. În cazul în care nu există cunoașterea efectivă, dar uzanța se dovedește că există, ea va fi opozabilă părților. O asemenea forță juridică oglindește rolul normativ al uzanțelor – ele au puterea unor norme (similare legii). Totuși, prezumția cunoașterii uzanței are un înțeles diferit: (i) dacă uzanța privește profesiștii într-o anumită branșă profesională (agenții de bursă, agenții publicitari, comisionarii, notarii, avocații etc.), funcționează o prezumție a cunoașterii uzanței; (ii) aceeași prezumție funcționează și în ipoteza uzanțelor specifice unui anumit loc (uzanțele portuare sau specifice anumitor piețe comerciale); (iii) prezumția cunoașterii nu operează împotriva neprofesiștilor branșei respective, celor străini de locul/piața respective sau consumatorilor, cu excepția cazului în care se bucură de notorietate sau a fost inclusă expres în contract” [I.-Fl. Popa, *lucr. cit.*, pct. 19].

OBIECTUL ȘI CONȚINUTUL CODULUI CIVIL

Art. 2. – (1) Dispozițiile prezentului cod reglementează raporturile patrimoniale și nepatrimoniale dintre persoane, ca subiecte de drept civil.

(2) Prezentul cod este alcătuit dintr-un ansamblu de reguli care constituie dreptul comun pentru toate domeniile la care se referă litera sau spiritul dispozițiilor sale.

BIBLIOGRAFIE: Roxana Gabriela Albăstroi, *noul Cod civil român – lucrare juridică adaptată „peisajului” legislativ european*, în PR nr. 1/2013; Dan Chirică, *noul Cod civil – direcții de evoluție*, în PR nr. 4/2013; Lavinia Toma-Tumbăr, *noul Cod civil din perspectiva practicianului*, în PR nr. 3/2013.

JURISPRUDENȚĂ

DECIZII DE SPEȚĂ

Cerere de sesizare a Curții Constituționale cu privire la aspecte vizând aplicarea legii în timp. Respingerea cererii. Modalitatea în care o normă ulterioară poate abroga și înlătura de la aplicabilitate o normă anterioară care reglementa aceeași materie ori stabili caracterul de lege generală sau specială (pentru ca, în funcție de aceasta, să se determine prioritatea aplicării uneia

dintre ele) reprezintă instrumente de interpretare și de rezolvare a litigiului la îndemâna instanței ordinare, în virtutea plenitudinii jurisdicționale a acesteia. Așadar, aspectele invocate nu se constituie în chestiuni de ordin prejudicial, care să fie date în competența jurisdicției constituționale – sub forma unei excepții de neconstituționalitate [Cas., s. civ. propr. int., dec. nr. 64/2010, în PR nr. 2/2011, pp. 151-153].

APLICAREA GENERALĂ A CODULUI CIVIL

Art. 3. – (1) Dispozițiile prezentului cod se aplică și raporturilor dintre profesioniști, precum și raporturilor dintre aceștia și orice alte subiecte de drept civil.

(2) Sunt considerați profesioniști toți cei care exploatează o întreprindere.

(3) Constituie exploatarea unei întreprinderi exercitarea sistematică, de către una sau mai multe persoane, a unei activități organizate ce constă în producerea, administrarea ori înstrăinarea de bunuri sau în prestarea de servicii, indiferent dacă are sau nu un scop lucrativ.

BIBLIOGRAFIE: Stanciu D. Cărpenu, *Comercianții – profesioniști ai întreprinderii comerciale – în lumina noului Cod civil*, în „Noile coduri ale României. Studii și cercetări juridice”, Ed. Universul Juridic, 2011, pp. 51-54; Lavinia Elena Smarandache, *Aspecte privind fondul de comerț al comerciantului persoană fizică*, în PR nr. 1/2011, pp. 59-75; Lavinia Elena Smarandache, *Comerciantul persoană fizică. Aspecte esențiale privind: dovada calității și atribuțiile de identificare obligatorii (I)*, în PR nr. 5/2011, pp. 106-117; Lavinia Elena Smarandache, *Comerciantul persoană fizică, Aspecte esențiale privind: drepturile, obligațiile și pierderea calității (II)*, în PR nr. 3/2011, pp. 98-113; Ion Traian Ștefănescu, Șerban Beligrădeanu, *Privire analitică asupra corelației dintre noul Cod civil și Codul muncii*, în Dreptul nr. 12/2009; Andreea Corina Târșia, *Profesioniștii și normele de drept comercial ale noului Cod civil*, în „Culegere de studii în onoare Alexandru Bacaci”, Ed. Universul Juridic, București, pp. 410-420.

JURISPRUDENȚĂ

DECIZII DE SPEȚĂ

Insolvență persoană fizică. Interpretarea noțiunii de „comerciant” după intrarea în vigoare a noului Cod civil. Potrivit art. 1 alin. (2) lit. a) din Legea nr. 85/2006, persoanelor fizice li se poate aplica procedura simplificată a insolvenței în cazul în care au calitatea de comercianți. Legea insolvenței nu definește noțiunea de comerciant, astfel că, în raport de dispozițiile art. 149, în conformitate cu care dispozițiile aceste legi se completează, în măsura compatibilității lor, cu cele ale altor acte normative, între care și Codul comercial, teoria și practica judiciară au interpretat noțiunea de „comerciant”, prevăzută de art. 1 alin. (2) lit. b), în conformitate cu prevederile art. 7 C. com., care prevede că o persoană fizică are calitatea de comerciant în condițiile în care efectuează fapte de comerț, ca o profesiune obișnuită. Dispozițiile Codului comercial, cu excepția prevederilor art. 46-55, 57, 58 și 907-935 au fost abrogate prin art. 230 din Legea nr. 71/2011, de la data intrării în vigoare a noului Cod civil. noul Cod civil a înlocuit noțiunea de „comerciant” cu cea de „profesionist”, având o arie de aplicare mult mai largă, fiind considerați profesioniști, potrivit art. 8 din Legea nr. 71/2011, „categoriile de comerciant,

întreprinzător, operator economic, precum și orice alte persoane autorizate să desfășoare activități economice sau profesionale”. Înțelesul noțiunii de „comerciant” cuprinsă în acte normative speciale, în condițiile abrogării art. 7 din Codul comercial, este reglementat de art. 6 din Legea nr. 71/2011, în conformitate cu care, „în cuprinsul actelor normative aplicabile la data intrării în vigoare a Codului civil, referirile la comercianți se consideră a fi făcute la persoanele fizice sau, după caz, la persoanele juridice supuse înregistrării în registrul comerțului, potrivit prevederilor art. 1 din Legea nr. 26/1990 privind registrul comerțului, republicată, cu modificările și completările ulterioare, precum și cu cele aduse prin prezenta lege”. Așadar, de la data de 1 octombrie 2011, noțiunea de „comerciant” prevăzută de art. 1 alin. (2) lit. a) din Legea nr. 85/2006 trebuie interpretată prin prisma art. 6 din Legea nr. 71/2011, în sensul aplicării procedurii doar persoanelor fizice înregistrate în registrul comerțului. Această interpretare este în concordanță și cu prevederile O.U.G. nr. 44/2008 privind desfășurarea activităților economice de către persoanele fizice autorizate, întreprinderile individuale și întreprinderile familiale, în conformitate cu care, pentru efectuarea actelor de comerț, persoanele fizice

trebuie să dețină autorizația administrativă în acest sens și să fie înregistrate la registrul comerțului. Trimiterile pe care recurenta le face la art. 127 alin. (1) din Codul fiscal nu au relevanță în cauză, noțiunea de „comerciant” în

sensul Legii nr. 85/2006, neputând fi confundată cu cea de „persoană impozabilă”, definită de acest text de lege [C.A. Brașov, s. a II-a civ., dec. nr. 20/2013, în C.A.Br.B.J. 2013, I, p. 129].

APLICAREA PRIORITARĂ A TRATATELOR INTERNAȚIONALE PRIVIND DREPTURILE OMULUI

Art. 4. – (1) În materiile reglementate de prezentul cod, dispozițiile privind drepturile și libertățile persoanelor vor fi interpretate și aplicate în concordanță cu Constituția, Declarația Universală a Drepturilor Omului, pactele și celelalte tratate la care România este parte.

(2) Dacă există neconcordanțe între pactele și tratatele privitoare la drepturile fundamentale ale omului, la care România este parte, și prezentul cod, au prioritate reglementările internaționale, cu excepția cazului în care prezentul cod conține dispoziții mai favorabile.

BIBLIOGRAFIE: Șt. Deaconu, *Corelația dintre reglementările internaționale și cele interne în materia drepturilor omului*, în lucrarea *Drept și relații internaționale. Curs postuniversitar*, Ed. V.I.S. Print, București, 2002, pp. 784-800; I. Deleanu, *Obligativitatea hotărârilor Curții Europene a Drepturilor Omului și ale Curții de Justiție a Comunităților Europene*, în *Dreptul* nr. 2/2007, pp. 28-43; Rodoljub Etniki, *Ierarhia juridică și drepturile omului*, în *PR* nr. 3/2008, pp. 17-28; I. Muraru, *Prevederile Constituției României privind relația dintre reglementările internaționale și cele interne în domeniul drepturilor omului*, în *Revista Drepturilor Omului* nr. 1-4/1991, pp. 31-34; Cristina Pigui, *Judecătorul român ca garant al aplicării dreptului internațional*, în *Dreptul* nr. 7/2010, pp. 142-153.

DOCTRINĂ

1. „Interpretarea legilor interne trebuie să fie realizată astfel încât să faciliteze concilierea cu reglementările internaționale din materia drepturilor omului; în măsura în care nepotrivirile sau neconcordanțele între cele două tipuri de protecție sunt ireconciliabile, nu se persistă în ideea compromisului, ci se constată existența unui conflict de norme” [I. Muraru, E.S. Tănăsescu, în I. Muraru, E.S. Tănăsescu, *op. cit.*, p. 173].
2. „Dispozițiile art. 20 din Constituția României sunt clare, imperative și suficiente: normele convenționale, originare sau derivate, indiferent de obiectul lor – drepturi substanțiale sau drepturi procedurale – fac parte din dreptul intern; pot fi invocate și aplicate direct și prioritar în raport cu orice altă reglementare internă; dacă norma internă nu este mai favorabilă decât cea convențională, atunci când această normă se află în contradicție cu norma convențională, inevitabil, ea trebuie înlăturată *de facto* și circumstanțial de către judecătorul național sau, după caz, de tribunalul arbitral. [...] hotărârile Curții europene au «autoritatea lucrului interpretat», producându-și efectele nu numai *inter partes*, dar și în ansamblul reglementărilor interne, statului revenindu-i «obligția generală», pozitivă și de rezultat sau negativă, de a-și adapta propria reglementare sau propria jurisprudență la nivelul exigențelor normelor convenționale și al jurisprudenței instanței europene” [I. Deleanu, *Drepturile fundamentale ale părților în procesul civil. Norme naționale, norme convenționale și norme comunitare*, Ed. Universul Juridic, București, 2008, pp. 90-91].
3. „Invocarea unei eventuale contrarietăți între o normă internă privitoare la un drept protejat de Convenție și dispozițiile acesteia pe temeiul art. 20 alin. (2) din Constituția revizuită se poate face în fața oricărei autorități publice române chemată a aplica norma în discuție, inclusiv în fața instanțelor judecătorești, pe baza principiului liberului acces la justiție. Sancțiunea aplicabilă într-o asemenea ipoteză este aceea a inaplicabilității normei interne contrare Convenției pentru raportul